

Raportti tarkastuskäynnistä, jonka Turun maakuntamuseon tutkija Heljä Brusila suoritti 2.12.2004 Uudenkaupungin (Kalannin) Kallelan kylässä sijaitsevalle Kalmumäen kalmistoalueelle.

UUSIKAUPUNKI, (ent. KALANTI), KALMUMÄKI

Turun maakuntamuseo suoritti 2.12.2004 tarkastuskäynnin Uudenkaupungin, ent. Kalannin kunnan, Kallelan kylässä sijaitsevalle Kalmumäen muinaismuistoalueelle. Tarkastus suoritettiin maakunnallisen museotyön puitteissa Museoviraston pyynnöstä, koska tietoon oli tullut, että Valtion omistaman muinaismuistoalueen maaperää sekä raja-aitaa oli vaurioitettu ja muinaismuistoaluetta käytettiin varasto- ja työalueena.

Kalmumäen kalmistoalue sijaitsee lounais-koillissuuntaisen mäki alueen eteläosassa, joka työntyy niemekkeenä Lukkionjoen pohjoisrannan avoimeen peltomaisemaan ja jonka Kallelaan johtava maantie erottaa muusta mäki alueesta. Valtion omistama muinaismuistoalue sijaitsee niemekkeen länsipuoliskossa ja itäpuoliskossa toimii Laineen Saha Oy. Rajalinja kulkee niemekkeen halki etelä-lounas- – pohjois-koillissuuntaisesti ja 1990-luvun vaihteen tienoilla rajalle pystytettiin metalliverkkoaita muinaismuistoalueen suojaksi.

Tarkastuskäyntihavainnot:

Aita

Metallipaalujen varaan pystytetty verkkoaita on rikottu lähes koko rajalinjan pituudelta. Vain Lukkionjoen puoleisessa etelärinteessä varastohallin ja halkopussien välissä sekä muuntajakopin tuntumassa aita on vielä jotenkuten pystyssä muutaman metrin matkalla. Muuntajakopin eteläpuolelta aita on poistettu kokonaan hallin pohjoispuolitse muinaisjäännösalueelle johtavan, työkonein mentävän ajoväylän kohdalta (Kuvat 1 ja 2). Muuntajakopista pohjoiseen verkkoaita on kaadettu. Paikoin se oli sotkettu maahan muodottomaksi, paikoin – etenkin pohjoisosassa – sitä ei näkynyt lainkaan. Muuntajakopin pohjoispuolella on kuitenkin rivi tukevia paaluja, jotka eivät kuulu alkuperäiseen aitaan, vaan ovat ilmestyneet alueelle myöhemmin, ilmeisesti puupinojen tueksi. Tarkastuskäynnillä lumi ja sade vaikeuttivat rajalinjan tarkastelua, joten epäselväksi jäi, ovatko paalut rajalinjalla vai jommankumman tontin puolella. (Kuvat 1 ja 3-4)

Rajapyykki ja rajalinja

Varsinkin muinaismuistoalueen pohjoispuoliskon osalta rajalinjan sijainti on nykyisin epäselvä, koska raja-aitaa ei ole eikä pohjoinen rajapyykki (n:o 19) ollut tarkastusaikana löydettävissä. Se oli joko kokonaan poistettu tai jäänyt kuorimakoneen puujätteen alle piiloon tai sen yli on saatettu ajaa koneiden kanssa (Kuva 5).

Muinaisjäännösalueen käyttö varastoalueena ja työalueena

Muinaisjäännösalueen eteläosaa käytettiin puutavaran varastoalueena, jonne ajoa varten metalliaita oli poistettu kokonaan muutaman metrin pituudelta. Tarkastusaikana eteläosan terassille oli pinottu suuri määrä halkohäkkeitä (Kuva 2) ja sen länsipuolella oli puutavarapino. Alueella oli myös ajettu raskailla koneilla, jotka olivat jättäneet ajouria maaperään.

Muinaisjäännösalueen pohjoisosassa rajan vieressä oli tarkastusaikana suuri kuorimakone, jonka länsipuolista aluetta oli käytetty jäljistä päätellen työalueena. Maan pinta oli kuorima- ym jätteen peitossa. Alueella oli myös liikuttu raskailla koneilla niin, että maapohjaan oli syntynyt syviä pyörän uria (Kuva 6). Rajamerkin puuttumisen vuoksi selville ei käynyt, miten laajalti muinajäännösalueen maaperää oli käytetty työalueena (Kuva 5 –7).

Muinajäännösalueeseen kajoaminen

Muinajäännösalueen käyttö työ- ja varastoalueena on aiheuttanut vaurioita alueen maaperään. Eteläosassa muinajäännösalueelle on muodostunut selvä ajotie, jossa pyörien ajourat ovat painuneet maaperään. Muinajäännösalueen keskiosassa oli rajalinjan tuntumassa merkkejä siitä että muinajäännösalueen maaperään oli kajottu muun muassa raja-alueen maaperää tasaamalla. Myös alueen pohjoisosassa ovat raskaat koneet ruhjoneet maaperää ja painaneet siihen syviä ajouria (Kuva 6). Se, kuinka laajalti vaurioita on tuotettu Valtion maalle, on epäselvää, koska pohjoista rajapyykkiä ei löytynyt.

Turussa 16.12.2004

Turun maakuntamuseo
Tutkimusyksikkö
Tutkija

Heljä Brusila

1. Uusikaupunki, Kallela, Kalmumäki. Kalmistoalue aidan vasemmalla puolella. Kuva otettu Lukkionjoen suunnalta etelästä muuntajakopin nurkalta. Digik./HB 2004

2. Uusikaupunki, Kallela, Kalmumäki. Kalmistoaluetta kuvattuna muuntajan nurkalta kohti Lukkionjokea. Aidassa ajoaukko kalmistoalueen eteläosaan, jota käytetään puutavaran varastoalueena. Digik./HB 2004

3. Uusikaupunki, Kallela, Kalmumäki. Kalmistoaluetta vasemmalla. Kuvattu etelän suunnalta muuntajan pohjoispuolelta. Aita rikottu ja runnottu maahan. Digik./HB 2004

4. Uusikaupunki, Kallela, Kalmumäki. Kalmistoaluetta aitapylväiden oikealla puolella. Kuvattu kalmistoalueen keskipaikkeilta kohti Lukkiohjokea. Muuntaja kuvan keskellä. Aita kaadettu ja vain tukipilarit pystyssä. Digik./HB 2004

5. Uusikaupunki, Kallela, Kalmumäki. Kuva tienvarsirakennuksen nurkalta kohti saha-aluetta. Saha-alueen reunassa kuorimakone ja rajalinjan länsipuolella kuorimajätettä ym. Aita rikottu Alueen maaperässä raskaiden koneiden pyöräuria. Digik./HB 2004

6. Uusikaupunki, Kallela, Kalmumäki. Kuva tienvarsirakennuksen nurkalta kohti saha-aluetta. Aita rikottu ja runnottu maahan. Maaperässä raskaiden koneiden syvät pyöränurat. Digik./HB 2004.